

CULTUL EROILOR ÎN COMĂNEȘTIUL PRIMEI JUMĂTĂȚI A SECOLULUI AL XX-LEA

Elena-Mihaela PRISACARIU¹

mihamail@yahoo.com

ABSTRACT: Glorifying our ancestors and recalling the brave facts of our heroes was and still is, one of the Romanian peoples concernment, disregarding the geographic place they have taken, daily activities or hobbies. Novel documents existing in our archives offer an image of the activities rolled on at the beginning of the XX century. In this activities a special part was taken by the priests from Comanesti, the representatives of the parishioners and the local authorities.

The documents from the archives retain data about the organizing of such activities commemorating the people's heroes, recalling the memories of former leaders, kings, ministers and also activities which main purpose was to reinforce some of the greatest events in our history: the Big Union, Independence Day, the reigning of Carol I etc.

KEYWORDS: heroes, honour, comemoration, testimonies.

Cinstirea memoriei înaintașilor și amintirea faptelor de vitejie a eroilor neamului a constituit și se menține ca o preocupare a românilor indiferent de spațiul geografic pe care îl ocupă, activitățile zilnice și preocupări. Astfel, documente inedite prezente în arhive ne oferă o imagine a activităților de la începutul secolului XX desfășurate cu acest scop. După încheierea primului război mondial un rol important în organizarea acestor activități l-au avut slujitorii bisericilor ortodoxe în colaborare cu reprezentanții autorităților locale.

Prezentând la solicitarea Protoieriei Bacău, situația parohiei Sfântul Spiridon după primul război mondial, preotul Gheorghe Hanganu precizează următoarele: „s-au strâns toate osemintele neîngropate ale eroilor căzuți în război și s-au îngropat, s-au făcut slujba religioasă asistând toate autoritățile și enoriașii².” În anul 1914, preoții parohiei din Comănești, primesc de la Protoieria Bacău o telegramă în care erau informați că: „Majestatea Sa Regele Carol I a încetat astăzi din viață la ora 6,30.

¹ Profesor de istorie la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika”, Comănești.

² Arhivele Naționale Bacău, *Fond nr. 414, Parohia Sfântul Spiridon*, Dosar 1/1919, f. 1.

Comunicându-vă această veste dureroasă, potrivit ordinului Prea Sfinției Sale Episcop nr. 1322 a. c., vă scriu să se facă slujbă pentru pomenirea și iertarea păcatelor Majestății Sale și să se tragă clopotele la toate bisericile de trei ori pe zi, la 8 dimineața, 12 amiază, 4 seara, până la ziua înmormântării care va fi fixată și publicată”³.

În completarea acestei telegrame, prezentăm textul alteia sosită de la primăria comunei Văsâiești, în care se precizau următoarele: „la ora 4 și jumătate corpul Majestății sale regele Carol I va fi depus în cavou. Ținuta va fi de mare doliu, decorațiile se vor purta cu pânză neagră. Cărciumele și magazinele vor fi închise de la 4 jumătate la 6”⁴.

În corespondența dintre primăria comunei Comănești și preotul paroh al bisericii din Leorda, sat aparținător al comuniei, este prezent programul unei activități de comemorare, datând din 22 mai 1924. Activitatea urma să cuprindă următoarele elemente:

„Serbarea și procesiunea va avea loc la mormintele eroilor din preajma bisericii Comănești și Lăloaia începând cu ora 10 dimineața. Toate autoritățile și invitații, școlile cu toți elevii în frunte cu învățătorii, toate societățile și întreprinderile existente cu steagul societății și insignele ei (...) se vor întâlni la ora 9 la biserica Sf. Spiridon din Comănești, iar după oficierea unui scurt serviciu divin, adunarea va porni în procesiune către mormintele eroilor (...) mergând în următoarea ordine:

- Coroanele, de dorit să fie cât mai multe
- Prapurile și felinarele bisericilor din localitate
- Colacul și coliva
- Corul doamnei Ivonne N. Ghika
- Corul bisericii locale
- Școlile: a. Văsâiești
 - b. Leorda
 - c. Școala de fete din Comănești
 - d. Grădina de copii din Comănești
 - e. Grădina de copii din Lăloaia
 - f. Școala Lăloaia

Autoritățile, invitații și reprezentanții tuturor întreprinderilor”⁵.

3 *Idem*, Dosar 1/1914, f. 32.

4 *Ibidem*, f. 33.

5 *Idem*, Fond nr. 390, Parohia Leorda, Dosar 5/1921–1922, f. 30.

Documentul este semnat de primarul Toma Lascăr, care-și exprimă speranța cu privire la participarea preoților din Comănești la această activitate.

O altă componentă a activității preoților așa cum reiese din documentele din arhive o reprezintă și oficierea unor slujbe în zilele declarate ca sărbători oficiale de către autorități. Iată, o astfel de precizare în corespondența venită de la Protoieria Bacău. „La 10/22 mai se aniversa proclamarea independenței, Unirii din 1859 și 1918.

Pe 22 iulie/14 august onomastica Majestății Sale Regele

Pe 11/24 august nașterea Majestății Sale Regele

Pe 3/16 octombrie nașterea M. S. R. Principele Carol,

Pe 18/29 octombrie nașterea Majestății Sale Regina”⁶.

Aceleași evenimente din istoria românilor, urmau să fie amintite enoriașilor în urma primirii unei adrese din partea primăriei Comănești din 8 aprilie 1924: „mâine 9 aprilie a. c., urmând a se sărbători unirea Basarabiei cu Patria Mamă, cu onoare vă rog a lua măsuri pentru oficierea unui Te – Deum la ora 10 jumătate”⁷.

O adresă a Protoieriei Bacău din 11 august 1924 face referire la „oficierea unei slujbe în ziua de 6/19 august fiind aniversarea bătăliei de la Mărășești, care trebuia sărbătorită ca orice sărbătoare națională. Vă invit ca în citata zi, ora 11 dimineața, să oficiați cuvenitul Te – Deum în prezența autorităților locale”⁸.

O atenție deosebită este acordată după primului război mondial de către autorităților religioase, sprijinirii orfanilor și văduvelor de război. Mărturie sunt documentele primite de preoții parohi din Comănești de la Protoieria Bacău prin care erau informați că trebuie să „ajute văduvele și orfanii de război pentru a lucra pământul”⁹ și „participarea la împărțirea pensiilor văduvelor de război și a orfanilor, împreună cu domniile învățători și asigurarea prin iscălitură proprie de asigurarea acelor plăți, fără a pretinde vreo plată”¹⁰.

Acțiuni de comemorare a eroilor sunt consemnate și într-un document al Primăriei Comănești din 1 iunie 1927. „Comitetul mormintelor

6 *Idem*, Fond nr. 396, Parohia Lăloaia, Dosar 1/1924, f. 3.

7 *Idem*, Fond nr. 390, Parohia Leorda, Dosar 4 /1921, f. 21.

8 *Idem*, Fond nr. 396, Parohia Lăloaia, Dosar 1/1926, f. 4.

9 *Idem*, Fond nr. 414, Parohia Sfântul Spiridon, Dosar 1/1929, f. 8.

10 *Idem*, Fond nr. 396, Parohia Lăloaia, Dosar 1/1927, f. 10.

eroilor din această comună, sub președenția noastră, am hotărât ca serbarea comemorării eroilor ce are loc în ziua de 2 iunie a.c. să fie sărbătorită după același program ca și anul trecut. Întrucât în această comună avem un mare cimitir al eroilor în care au fost înmormântați toți eroii din această comună și chiar de pe Valea Trotușului. Acest cimitir se află chiar în fața gării Comănești¹¹.

Alte două evenimente istorice din anul 1927 sunt reflectate în corespondența dintre parohia Lăloaia, Protoieria Bacău și autoritățile locale. În corespondența dintre parohia Lăloaia și Protoieria Bacău sunt prezente două ordine cu privire la „ținerea unor slujbe în memoria M. S. Regele Ferdinand I, duminică ora 11 dimineața și pomenirea la sfânta slujbă a preainălțatului și binecredinciosului nostre rege Mihai și toată familia sa regală¹², cu ocazia urcării la tron. Același tip de precizări au fost transmise de Protoieria Bacău și primăria Comănești cu privire la decesul lui Ioan I. C. Brătianu. Într-o adresă a primăriei Comănești se precizau următoarele: „vă rugăm a dispune ca mâine 27 noiembrie 1927, după terminarea sfintei liturghii, să se officieze un serviciu divin pentru odihna lui Ioan I. C. Brătianu. La această oră clopotele de la toate bisericile vor suna¹³. În completarea acestei adrese, prezentăm ordinul nr. 487 din 2 decembrie 1927, venit de Protoieria Bacău: „vă rugăm să țineți un parastas pentru odihna lui I. I. C. Brătianu, marele bărbat de stat, cu moartea căruia se încheie un mare capitol în istoria neamului nostru românesc, o epocă pe care am putea-o numi epocă bună a vieții noastre de stat. A fost și un credincios și un demn fiu al Sfintei noastre biserici¹⁴.

Aniversarea Unirii din 1918 este consemnată și în anul 1928 într-o adresă a primăriei Comănești, fiind precizate următoarele: „Vă facem cunoscut că pentru ziua de duminică 29 aprilie 1928 a. c. orele 11, să oficiați la biserica din parohie un serviciu religios pentru pomenirea aniversării a 10 ani de la unirea Basarabiei cu Patria Mamă¹⁵.

În același an, în adresa nr. 408 din 7 iulie 1928 a Protoieiei Bacău, semnată de Iconom N. Atanasiu, erau scrise următoarele: „potrivit hotărârii Sfântului Sinod, în înțelegerea cu membrii guvernului, să oficiați

11 *Ibidem*, f. 17.

12 *Ibidem*, f. 26.

13 *Ibidem*, f. 37.

14 *Ibidem*.

15 *Idem*, Dosar nr. 1/ 1928, f. 30.

sâmbătă 21 iulie a. c. la orele 11 dimineața, un parastas pentru marele rege Ferdinand, împlinindu-se un an de la moarte”¹⁶.

Documente din anul 1931 aduc în actualitate comemorarea eroilor neamului, prin două scrisori către parohia Lăloaia, venite de la Jandarmeria Bacău și a Protoieria Bacău, din lunile mai și iulie. În nota conducerii Jandarmeriei se precizau următoarele: „Ziua Eroilor coincide cu Ziua Înălțării Domnului, 21 mai, și va fi sărbătorită cu mult fast. În acest scop, societatea Cultul Eroilor ne-a trimis cocarde (...), care prin concursul d-voastră urmează a se vinde la prețul de 3 lei”¹⁷.

În documentul trimis de Protoieria Bacău se atrăgea atenția asupra zilei de „20 iulie – Sf. Ilie, ora 11, să oficiați cuvenitul serviciu militar de pomenire a eroilor aviației noastre pentru patrie”¹⁸. În completarea acestui document, în luna septembrie, preoții parohi primeau un *tablou* al sărbătorilor religioase, care cuprindea următoarele date:

„1 ianuarie

6 ianuarie

24 ianuarie – Ziua Unirii

Sf. Paști

10 mai

8 iunie – urcarea pe tron a regelui Carol II

22 iulie – ziua MS Reginei Maria

16 octombrie – ziua nașterii MS Regelui”¹⁹.

Un alt document din anul 1938 semnalează sfințirea troiței ridicată la Școala din Comănești „în amintirea eroilor noștri, din regiunea Văii Trotușului în războiul de întregire a neamului”²⁰.

Indiferent de evenimentul istoric comemorat, de personalitățile pomenite în cadrul slujbelor religioase, trebuie evidențiată grija autorităților civile sau ecleziastice, din prima jumătate a secolului XX, pentru aducerea aminte a evenimentelor din trecut. Documentele needitate prezente în arhive ne ajută să cunoaștem, dincolo de aspectele strict istorice, alte elemente ale istoriei locale parte a celei naționale.

16 *Ibidem*, f. 32.

17 *Idem*, Fond nr. 396, Parohia Lăloaia, Dosar 1/1931, f. 15.

18 *Ibidem*, f. 20.

19 *Ibidem*, f. 27.

20 *Idem*, Fond nr. 396, Parohia Lăloaia, Dosar 1/1938, f. 44.

Bibliografie:

Fond nr. 414, Parohia Sfântul Spiridon, Dosar 1/1919.

Fond nr. 414, Parohia Sfântul Spiridon, Dosar 1/1914.

Fond nr. 414, Parohia Sfântul Spiridon, Dosar 1/1929

Fond nr. 390, Parohia Leorda, Dosar 5/1921–1922.

Fond nr. 396, Parohia Lăloaia, Dosar 1/1924.

Fond nr. 390, Parohia Leorda, Dosar 4 /1921.

Fond nr. 396, Parohia Lăloaia, Dosar 1/1926.

Fond nr. 396, Parohia Lăloaia, Dosar 1/1927.

Fond nr. 396, Parohia Lăloaia, Dosar 1/1931.

Fond nr. 396, Parohia Lăloaia, Dosar 1/1938.